

جغرافیا و روابط انسانی، تابستان ۱۴۰۵، دوره ۹ شماره ۲، صص ۶۹-۵۴

شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستاییان (مورد: بخش

اورامان - شهرستان سروآباد)

سعدی محمدی^{۱*}، سید حسن حسینی^۲

۱. دکتر، دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران saadi@pnu.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دبیر آموزش و پرورش استان کردستان، سروآباد، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۱۳

چکیده

امروزه توسعه و تغییر رویکرد فرهنگی برای ورود به توسعه پایدار در تمامی سطوح اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. برای ورود صحیح به روند توسعه و پیشرفت، فکر باید اصلاح شود و افکار و ساختارهای ذهنی که مانع از پذیرش تغییر و اصلاح می‌شود، شناسایی شوند. در پژوهش حاضر عوامل موثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستاییان اورامان بررسی شده و همچنین به بررسی سازه‌های موثر بر تغییرات کیفیت زندگی در میان روستاییان این منطقه پرداخته شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف با توجه به اهداف تحقیق کاربردی می‌باشد و از لحاظ رویکرد تحقیقی روش «توصیفی-تحلیلی» می‌باشد که به صورت کمی-کیفی انجام شد که بخش کیفی با رویکرد اکتشافی متوالی که اعتبار و اعتماد این بخش به روش گوبا و لینکن (۲۰۰۰) محاسبه و بخش کمی با روش معادلات ساختاری و به شکل میدانی انجام گرفت که روایی سازه روش همگرا و واگرا از آزمون تحلیل عاملی تاییدی و پایایی با آزمون الفای کرنباخ محاسبه و تایید شد. در بخش کیفی مصاحبه نیمه ساختار با ۱۴ نفر از نخبگان دانشگاهی و برخی از جغرافی دانان محلی منطقه اورامان به روش گلوله برفی در حد اشباع نظری صورت گرفت و در بخش کمی ۳۷۴ نفر از مردمان محلی منطقه اورامان تخت شامل ۵ روستای رودبر، کماله، ویسیان، سرپیر و اورامان تخت به روش طبقه ای متناسب بعنوان نمونه انتخاب شدند. بر اساس یافته ها ۱۶ مولفه در قالب چهار عامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستاییان بخش اورامانات موثر بودند که با توجه به بار عاملی در بین ابعاد نفوذ خرده فرهنگ دهقانی اهمیت هر عامل به ترتیب ابتدا بالاترین اهمیت در عامل فرهنگی (۰/۴۱۸)، عوامل اقتصادی (۰/۳۴۵)، عوامل اجتماعی (۰/۲۵۵) و عوامل سیاسی (۰/۲۳۴) می‌باشند. همچنین نتایج تحلیل فضایی و مقایسه این یافته ها در پنج روستای بخش اورامانات نشان داد که هیچ اختلافی در بین عوامل شناسایی شده در این پژوهش در روستاهای مورد مطالعه یافت نشد. بنابراین می‌توان نتایج گرفت که یافته های این پژوهش چهارچوبی برای نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستاییان ارائه داده که می‌تواند در جهت توسعه فرهنگ روستایی مورد بهره برداری قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: تحلیل فضایی، توسعه فرهنگی، خرده فرهنگ دهقانی راجرز، اورامان.

۱. مقدمه

در ادوار گذشته، فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌ها، بنا به گفته صاحب‌نظران تا بدانجا مؤثر بوده‌اند که رشد و ترقی یا عقب ماندگی جوامع متأثر از آن‌ها قلمداد شده و حیطه توجه به امور فرهنگی و اجتماعی جایگاهی در خور توجه و مهمی در مکاتب گوناگون از جمله نوسازی پیدا کرد. در این بین، چگونگی تأثیر پذیری مقوله‌ای چون توسعه از عوامل فرهنگی و خرده فرهنگ‌ها نیز، مورد بحث‌های گوناگون و متفاوتی قرار گرفت. (فدایی، جهان بخش و محمدی، ۱۴۰۱: ۲۲۷۱) خرده فرهنگ به شیوه زندگی متمایز یک گروه در جامعه‌ای پیچیده گفته می‌شود، خرده فرهنگ به طور خاص، باورها، ارزشها، نظامهای نمادین و اشیاء مصنوع حاوی معنا را شامل می‌شود، ولی می‌تواند بسط یابد و ساختارهای نهادی و سازمانی مناسبات را نیز شامل گردد. خرده فرهنگ ممکن است نسبت به فرهنگ مرسوم گروههای مسلط، انحراف داشته باشد یا ضد فرهنگ مسلط باشد. برخی خرده فرهنگها نیز ممکن است حول کانونهای غیرهنجارین هویت اجتماعی و تمایز اجتماعی شکل بگیرد و در تقابل با فرهنگ مسلط نباشد (جلالی پور و محمدی، ۵۹۱۱: ۴۳۱، به نقل از کریم پور و یوسفوند، ۱۳۹۱: ۱۴۴). در هر خرده فرهنگ، ارزشها و هنجارهای خاص و منحصر به فردی وجود دارد که بر ساختارهای اقتصادی و اجتماعی و دیگر ابعاد زندگی آنها تأثیر می‌گذارد و چه بسا بر آنها تسلط کامل داشته باشد. برخی از این ارزشها و هنجارها مثبت و سازنده بوده و بعضی دیگر نیز به عنوان مانع و مشکل مطرح است. نظریه خرده فرهنگ دهقانی بر ضعف و نقصان خرده فرهنگها تأکید دارد. بر این اساس، برنامه‌های دگرگونی اجتماعی در روستا اگر بر پایه‌ی شناخت ارزشها، وجه نظرها و انگیزه‌ی دهقانان استوار نباشد، شکست می‌خورد. لذا مجریان برنامه‌های توسعه روستایی باید ویژگیهای فرهنگی و جمعیتی مخاطبان و گیرندگان برنامه‌های خود را به دقت مد نظر داشته باشند. (2018) (Tayebnia, Paidar, & Raeisi, 2018: 155) چرا که در جوامع روستایی تغییر فرهنگ در جهت توسعه تحت تأثیر خرده فرهنگ‌های دهقانی قرار می‌گیرد (Bazzazi & et al, 2011: 14).

ایده خرده فرهنگ دهقانی، از جمله خرده فرهنگهایی است که مورد توجه اندیشمندان حوزه توسعه قرار گرفته است. راجرز از جمله متفکران مذکور است که عناصر اصلی "خرده فرهنگ دهقانی" را مورد بررسی قرار داده است. (کریم پور و یوسفوند، ۱۳۹۱: ۱۴۴). راجرز معتقد است که عمده‌ترین موانع نوسازی و توسعه از شیوه زندگی و فرهنگ روستاییان نشأت می‌گیرد و عناصری مانند انگیزه‌ها، ارزشها و وجهه نظرها در قالب خرده فرهنگ دهقانی، مانع نوآوری و پذیرش تغییرات در جوامع روستایی میشود و عوامل منفی و بازدارنده توسعه اقتصادی فرض شده است (ازکیا، ۵۹۱۱: ۵۹۱).

بر این اساس از آنجائی که منطقه اورامانات دارای اصالت فرهنگی بالا و قدمت تاریخی فراوانی است در این منطقه خرده فرهنگ های دهقانی فراوانی شکل گرفته است که برخی از آنها با نظریه راجرز همخوانی دارد و میتوان آثار فقر، کمبود خدمات و امکانات و تخریب محیطی را بر سیمای روستاهای منطقه مشاهده کرد (محمدی، ویسی و عبدالمهدی، ۱۴۰۳: ۹۸). علاوه بر این، منطقه اورامان در کنار پتانسیلها و توان بالای طبیعی منحصر به فرد در زمینه گردشگری طبیعی و انسانی، با داشتن خصیصه های جغرافیایی و انسانی همچون موقعیت کوهستانی و منزوی، عدم دسترسی به منابع و امکانات شهری محدود، وابستگی شدید روستائیان به فعالیت های کشاورزی و دامداری، وابستگی به هویت فرهنگی و محلی و آداب و رسوم کهن خود، عدم برخورداری از برنامه های توسعه ای و نهادهای دولتی، دسترسی محدود به آموزش و اطلاعات و در نتیجه عدم اطلاع از روشهای نوین کشاورزی از جمله عواملی هستند که در عقب ماندگی اقتصادی و توسعه و عدم توازن این منطقه تاثیر داشته است. قدر مسلم تبعات عدم توازن در بین مناطق در جریان توسعه، موجب ایجاد شکاف و تشدید نابرابری منطقه ای می شود، که خود مانعی در مسیر توسعه است بر این اساس، مطالعه نابرابریهای اقتصادی، اجتماعی، آموزشی و رفاه منطقه ای، یکی از اقدامات ضروری و پایه ای برای برنامه ریزی در جهت تأمین رشد اقتصادی همراه با عدالت اجتماعی و اصلاح آرایش فضایی اقتصاد ملی و منطقه ای می باشد. (دهقانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۵۹) در این راستا شناخت عوامل موثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستائیان بخش اورامان از منظر تحلیل فضایی می تواند بعنوان چهارچوبی برای تغییر فرهنگ این منطقه در جهت توسعه موثر باشد به همین جهت تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال است که عوامل موثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستائیان بخش اورامان از منظر فضایی و کالبدی کدامند و در این میان کدام عامل بیشتر از سایر عوامل، نقش آفرینی می کند؟

۲. چهارچوب و سوابق نظری پژوهش

جایگاه فرهنگ ها و خرده فرهنگ ها در جهان و تلاش برای حفظ آن ها، موضوع جدیدی نیست، با گذری کوتاه بر گذشته و حال بعضی جوامع، در می یابیم که تلاش برای محفوظ داشتن فرهنگ و خرده فرهنگ ها حتی در کشور های توسعه یافته دنیا نیز، هنوز ارزشمند بوده و افراد این جوامع، تلاش و توصیه برای صیانت از آن ها را از نسلی به نسل دیگر منتقل می کنند. به عنوان مثال ژاپن، از جمله کشور هایی است که در این امر مثال زدنی است، از دیدگاه جامعه شناسی نیز، کارکرد فرهنگ ها و خرده فرهنگ با نگرش به هدفمندی آنان در ایجاد همبستگی و انسجام و نیز توسعه یافتگی درخور توجه است، (فدایی، محمدی و فرقان، ۱۴۰۱: ۲۲۷۲)

فرهنگ خرده دهقانی به عنوان یک مفهوم در نظریه های اجتماعی و توسعه، به مجموعه ای از ویژگی ها و رفتارهای فرهنگی اشاره دارد که در جوامع روستایی و به ویژه در میان دهقانان وجود دارد. راجرز، جامعه شناس معروف، این

فرهنگ را به عنوان یکی از موانع توسعه در جوامع روستایی معرفی کرده است. وی برای خرده فرهنگ دهقانی ویژگی‌هایی را بیان نموده، این ویژگیها عبارتند از: عدم اعتقاد متقابل در روابط شخصی؛ تصور خیر محدود؛ فقدان نوآوری؛ تقدیرگرایی؛ خانواده‌گرایی؛ فقدان همدلی؛ پایین بودن سطح آرزوها و تمایلات؛ عدم چشم‌پوشی از منافع آتی به خاطر منافع آتی؛ کم اهمیتی به عامل زمان (دیدگاه زمانی محدود)؛ وابستگی به قدرت دولت؛ محلی‌گرایی؛ (طالب و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۶؛ پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۱: ۴۱؛ ازکیا، ۱۳۸۷: ۱۰۸ و امیرانی، ۱۳۷۲: ۲۵). ماهیت این ده عنصر مرکزی راجرز در خرده فرهنگ دهقانان، شناسایی داده‌های عینی را که در زیر هر عنصر گنجانده شده‌اند بسیار دشوار می‌کند. علاوه بر این و از همه مهمتر، این عناصر همگی به عنوان عوامل منفی و بازدارنده توسعه اقتصادی معرفی شدند. خرده فرهنگ دهقانان خطری واقعی را ارائه می‌دهد که ممکن است به عنوان یک «تله» مفهومی عمل کند. (Castillo, 2017: 1) راجرز در بحث خرده فرهنگ روستایی بر آن است که عمده‌ترین موانع نوسازی و توسعه از شیوه زندگی و فرهنگ روستائیان و عناصری مانند انگیزه‌ها، ارزشها، و وجهه نظرها در قالب خرده فرهنگ دهقانی که به عنوان مانع نوآوری و پذیرش تغییرات در جوامع روستایی و بازدارنده توسعه اقتصادی در روستاها هستند را بیان کند (ازکیا، ۱۳۸۷: ۱۳۵). راجرز در نظریه خود با طرح مواردی از خرده فرهنگ دهقانی، فرهنگ روستایی را دارای باورها و سلایقی می‌داند که اندیشه‌ها و کنش‌های او را به گونه‌ای خاص سامان داده و به نوعی مانع توسعه می‌شود.

(Chong & etal, 1984: 10)

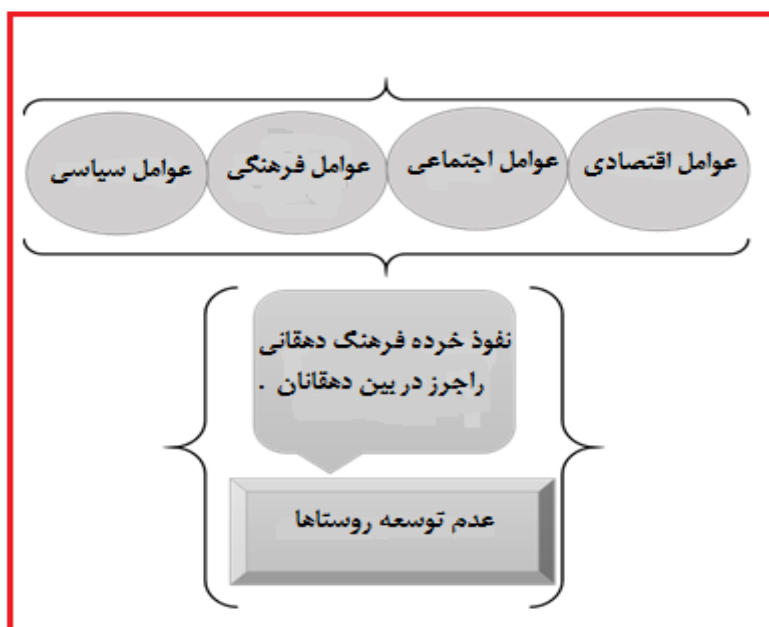
در رابطه با خرده فرهنگ دهقانی راجرز مطالعاتی در عرصه جهانی و داخلی انجام گرفته از جمله، فدایی فرقان، جهانبخش و محمدی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان بررسی تطبیقی اثرات و پیامدهای خرده فرهنگ یاوردی در روستاهای استان‌های گیلان و مرکزی با تأکید بر برخی عناصر خرده فرهنگ دهقانی راجرز به این نتیجه رسیدند که با نگرش به یافته‌ها، منش و رفتار روستائیان همیار در استان‌های گیلان و مرکزی با عناصر مطروحه در خرده فرهنگ دهقانی راجرز از جمله فقدان همدلی، عدم اعتماد، وابستگی به دولت و عدم پذیرش نوآوری مغایرت داشته و ناسازگار است و نه تنها از موانع توسعه به حساب نمی‌آید، بلکه به نوعی زمینه ساز توسعه خواهد بود. گفتاری و مطیعی لنگرودی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای با هدف واکاوی ارتباط عناصر نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز با توسعه مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستای گلین، شهرستان سنندج)، نتایج نشان داد که عناصر خرده فرهنگ دهقانی در جامعه مذکور، با آنچه که راجرز و سایر نظریه پردازان این حوزه مطرح کرده‌اند، مطابقت ندارد. به طوری که فقط در مولفه عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی، یافته‌ها بیانگر نارضایتی مردم از وضع موجود به دلیل نبود اعتماد در بین آنهاست.

کریم پور و یوسفوند (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان بررسی نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز بررسی موردی: روستاهای منطقه کهمان شهرستان سلسله) به این نتیجه رسیدند که خرده فرهنگ محلی و سنن بومی، نه به عنوان مانع و معارض، بلکه پناهگاه و رقیبی برای توسعه است.

لیزا و زوارتوین^۱ (۲۰۱۴) مدیریت در پامیر تاجیکستان یک سلطه ی مردانه را مطالعه کرده اند. نتایج این پژوهش اولاً اهمیت شیوه های پیچیده ی چگونگی پیوند سلسله مراتب اجتماعی - سیاسی را با قدرت و فرهنگ دهقانی برجسته می کند؛ ثانیاً نشان می دهد که چگونه مردان و زنان قدرت و کارشان را درک می کنند. این امر مبتنی بر ادراک و احساسات جنسیتی آنها است که توسط تجربه ای پیشین تاریخی و تجربی و همچنین تصور آینده ی احتمالی شکل می یابد.

وارینگ^۲ (۲۰۱۸) نیروهای قومی در کنش جمعی مدیریت فرهنگی در روستا را در تامل نادو بررسی کرده و معتقد است عوامل مختلف سلطه ی قومی از جمله قشر بندی سلسله مراتبی و سلطه ی جمعیتی، خروجی های مدیریت جمعی را قویاً تحت تأثیر قرار می دهند.

در مجموع بر اساس چهارچوب نظری و سوابق پژوهش می توان دریافت که عواملی متعددی در نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستائیان وجود دارد که در یک تقسیم بندی می توان به عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی تقسیم بندی کرد لذا مدل مفهومی پژوهش به صورت شکل ۱ مطرح می گردد.

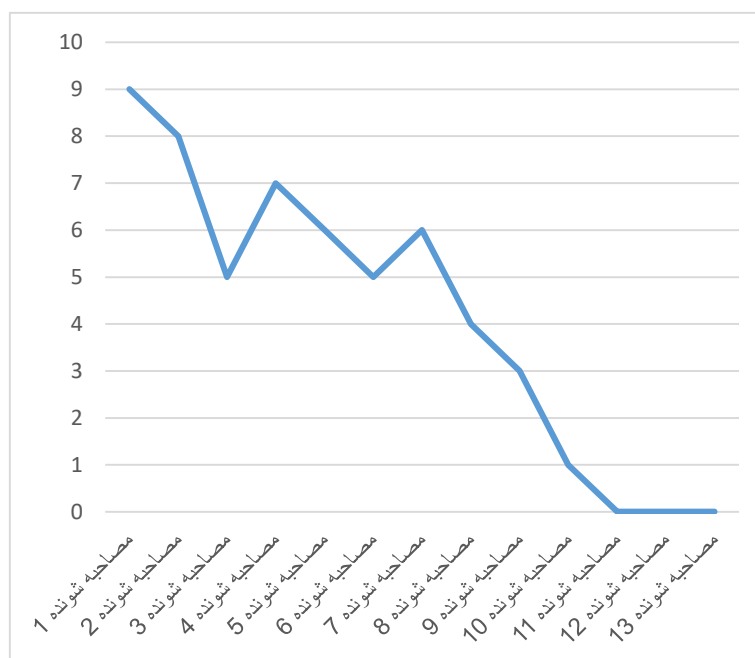
شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش. (منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

¹ Lisa and Zwartveen

² Waring

۳. روش تحقیق

انتخاب نوع تحقیق مناسب به هدف و ماهیت موضوع مورد تحقیق و نیز امکانات مورد نیاز بستگی دارد. پژوهش حاضر از نظر هدف با توجه به اهداف تحقیق، کاربردی می باشد، از لحاظ ماهیت، «توصیفی-تحلیلی» می باشد و دارای رویکردی کمی-کیفی است که بخش کیفی با رویکرد اکتشافی متوالی و بخش کمی با روش معادلات ساختاری و به شکل میدانی انجام گرفت. در بخش کیفی و مصاحبه نیمه ساختار یافته جامعه تحقیق شامل نخبگان دانشگاهی و برخی از جغرافی دانان محلی منطقه اورامان می باشند که جهت انتخاب نمونه ها از روش هدفمند و گلوله برفی در حد اشباع نظری نمونه ها انتخاب شدند که نهایتاً در سطح ۱۱ نفر به اشباع دست یافتیم که در جهت افزایش اعتبار و همچنین پوشش کلیه مولفه ها نهفته نمونه گیری تا ۱۳ نفر ادامه یافت. (شکل ۲)

شکل ۲. روند دستیابی به اشباع نظری، منبع: یافته های پژوهش

در بخش کمی بر اساس مدل های تحقیق جامعه تحقیق با توجه به مسئله تحلیل فضایی شامل مردم روستایی منطقه اورامان تخت شامل ۵ روستای رودبر، کماله، ویسیان، سرپیر و اورامان تخت بود که جمعیت کل منطقه ۱۰۵۰۰ نفر بود به همین دلیل به روش تعیین حجم نمونه جدول مورگان، تعداد ۳۷۴ نفر به روش طبقه ای متناسب با جمعیت هر روستا بعنوان نمونه انتخاب شدند. با توجه به فاصله زیاد روستاها و صعب العبور بودن منطقه و در نتیجه عدم دسترسی، پژوهشگران از پرسشنامه الکترونیکی بهره گرفتند. همچنین در این تحقیق از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته نسبت به شناسایی عوامل، ابعاد و شاخص های موثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستاییان بخش اورامان از روش کد گذاری به شیوه سیستماتیک کوربین (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) بهره

گرفته شده، سپس پرسشنامه (برگرفته از نتایج کیفی و پیشینه تجربی تحقیق) بر اساس اطلاعات مرحله کیفی، استخراج و در اختیار جامعه تحقیق قرار گرفت. پایایی پرسشنامه محقق ساخته از طریق روش همسانی درونی و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ و روایی صوری پرسشنامه با استفاده از اجرای آزمایشی، روایی سازه از طریق تحلیل عاملی بررسی شد. با توجه به عوامل استخراج شده از منابع کتابخانه ای و نظرات مدیران برگزارکننده و خبرگان به ترتیب مرتب و موارد تکراری و مشابه حذف و موارد نهایی که شامل ۱۶ مولفه در قالب چهار عامل استخراج شد.

جدول ۱. شاخص ها و مولفه های نهایی تحقیق

ردیف	عوامل	مولفه های تحقیق
۱	عوامل اقتصادی	تجارت مرزی، فرهنگ کارآفرینی، قشربندی اقتصادی، پایگاه اقتصادی
۲	عوامل فرهنگی	سنت ها، رسانه های اجتماعی، مردسالاری، دین و مذهب، اداب و رسوم محلی
۳	عوامل اجتماعی	ساختار قدرت، کدخدانمشی، نقش زنان در اجتماع محلی، دانش و تحصیلات
۴	عوامل سیاسی	عدالت، امنیت مرزی، سیاست های رفاهی دولت

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

در مورد روایی سازه از روش مدل معادلات ساختاری او نرم افزار Smart PLS استفاده شد. تمامی مقادیر AVE مربوط به سازه ها از مقدار ۰,۵ بیشتر بوده و این مطلب مؤید این است که روایی همگرایی پرسشنامه حاضر در حد قابل قبول است. در قسمت روایی واگرا، میزان تفاوت بین شاخص های یک سازه با شاخص های سازه های دیگر در مدل مقایسه شد که این مطلب حاکی از قابل قبول بودن روایی واگرای سازه ها می باشد.

جدول ۲. بررسی روایی همگرا با معیار AVE و روایی واگرا

عوامل	عوامل اقتصادی	عوامل فرهنگی	عوامل اجتماعی	عوامل سیاسی	AVE
عوامل اقتصادی	۰/۵۴				۰/۶۵۳
عوامل فرهنگی	۰/۶۱	۰/۵۷			۰/۵۲۲
عوامل اجتماعی	۰/۶۸	۰/۵۳	۰/۶۸		۰/۵۹۷
عوامل سیاسی	۰/۵۴	۰/۵۹	۰/۷۲	۰/۷۳	۰/۵۰۶

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

با توجه به نتایج برازش معادلات ساختاری و تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه تحقیق، دارای روایی می باشد. در این پژوهش ضرایب پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است:

¹-Structural Equation Modeling

جدول ۳. ضرایب پایایی پژوهش

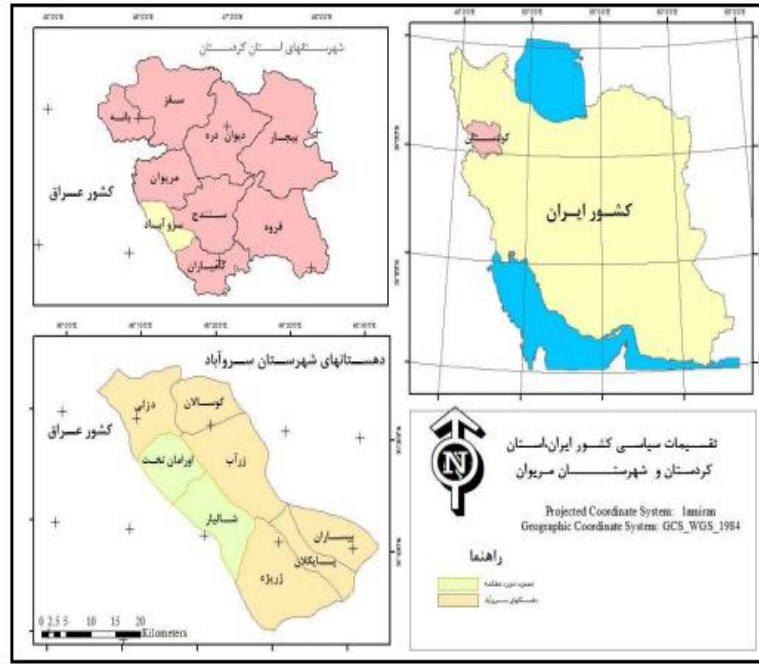
نتایج آلفای کرونباخ	
۰/۹۷۶	کل پرسش نامه پژوهش
۰/۸۸۶	عوامل اقتصادی
۰/۸۶۰	عوامل فرهنگی
۰/۸۱۱	عوامل اجتماعی
۰/۸۹۰	عوامل سیاسی

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

با توجه به اینکه میزان ضریب آلفای به دست آمده برای پرسش نامه‌ها بالاتر از ۰/۷ (آذر و مومنی، ۱۳۹۴) است، می‌توان ادعا کرد که پرسش نامه‌های مورد استفاده در این پژوهش دارای پایایی کافی برای اعتماد به نتایج می‌باشد.

قلمرو و محدوده تحقیق

استان کردستان با مساحت ۲۸۲۳۵ کیلومتر مربع در غرب ایران و در مجاورت خاک عراق بین ۳۴ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۳۶ درجه ۳۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ قرار دارد (نجفیان، ۱۳۷۵). روستای اورامان تخت با قدمتی بیش از ۲۵۰۰ سال به عنوان مرکز بخش اورامان در ۶۵ کیلومتری جنوب غربی شهرستان سروآباد در استان کردستان واقع شده است. بر اساس آخرین سرشماری سال ۱۴۰۰، جمعیت شهرستان سروآباد ۶۳۲۱۵ نفر بوده است. بر همین اساس، بخش اورامان نیز دارای ۱۰۸۰۰ نفر جمعیت بوده و روستای اورامان تخت به عنوان مرکز بخش دارای ۲۹۰۰ نفر جمعیت بوده است. این روستا در موقعیت جغرافیایی ۳۵ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۳۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی و در ارتفاع نزدیک به ۲۰۰۰ متری از سطح دریا قرار گرفته است. (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰: ۱۴۶). محدوده سیاسی روستای اورامان در واقع با دهستان اورامان مرتبط می‌باشد، به عبارت دیگر مجموعه ۵ روستای رودبر، کماله، ویسیان، سرپیر و اورامان تخت را دهستان اورامان تشکیل داده که این مجموعه روستایی، هر کدام با فاصله‌ای کمتر از یک کیلومتر از همدیگر واقع و تشکیل دهستان اورامان را داده‌اند، با این تفاسیر دهستان اورامان با وسعت ۲۱۴/۷ کیلومتر مربع تابع بخش اورامان که روستای اورامان تخت به عنوان مرکز بخش اورامان در استان کردستان قرار گرفته است.

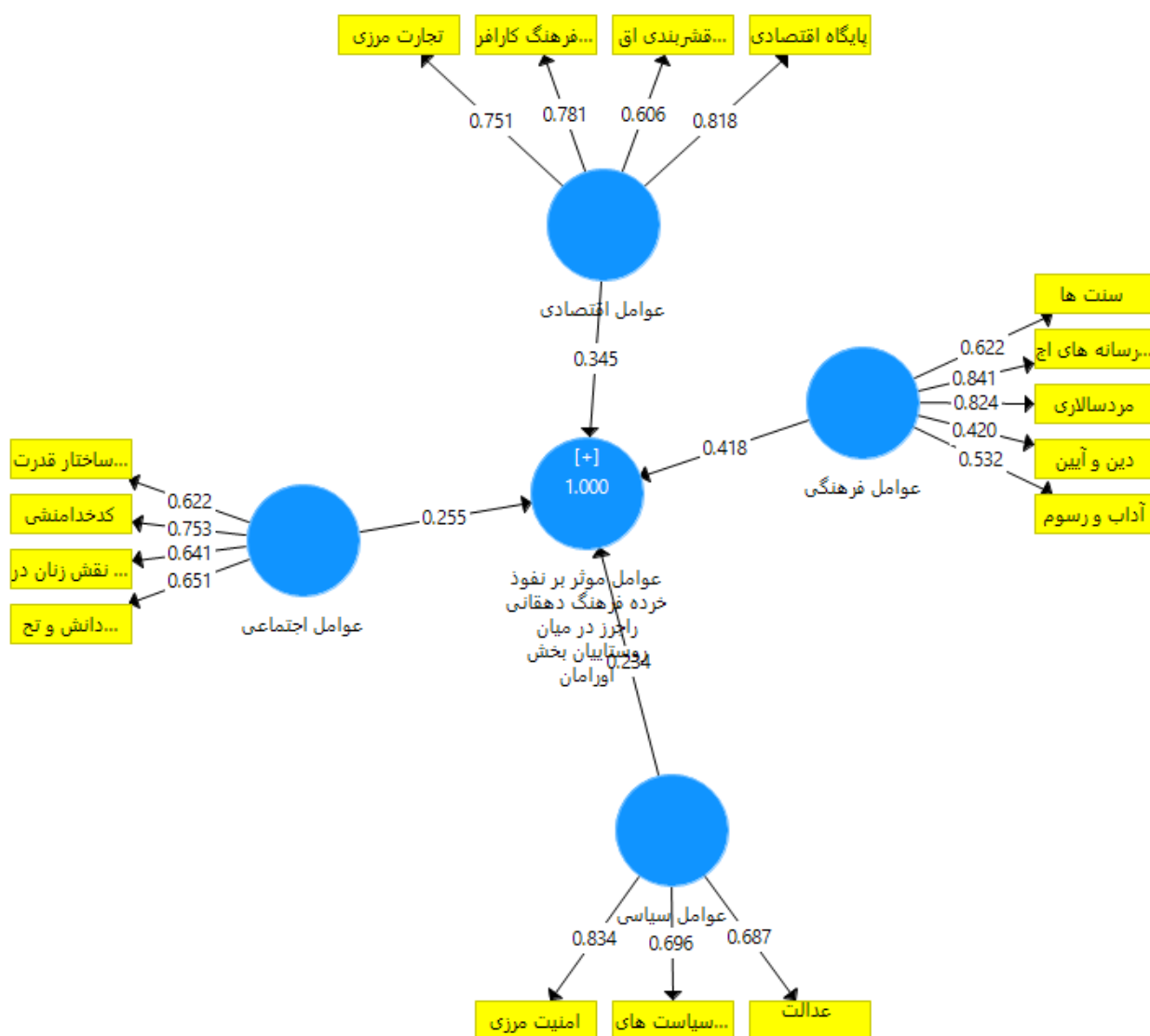

شکل ۲. موقعیت منطقه مورد مطالعه (منبع: محمدی و احمدی، ۱۳۹۶: ۸۸)

۴. بحث و یافته ها

یافته های تو صیفی در بخش کیفی نشان می دهد که بیش از ۴۵ درصد نمونه کیفی دارای تحصیلات دکتری و ۵۵ درصد کارشناسی ارشد بودند که میانگین سنی آنان برابر ۴۱/۲۶ سال بود همچنین در بخش کمی از بیش از ۸۲ درصد نمونه، مرد و فقط ۱۸ درصد را زنان تشکیل می دهند و همچنین در این بین بیش از ۶۸ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی، ۲۷ درصد دیپلم و کمتر از ۵ درصد زیر دیپلم بودند که بیش از ۳۵ درصد زیر ۳۰ سال، ۴۸ درصد بین ۳۰ تا ۵۰ سال و بیش از ۱۲ درصد بالای ۵۱ سال سن داشتند. همچنین بیش از ۴۱ درصد جامعه آماری، از روستای اورامان تخت، رودبر (۱۷ درصد)، کماله (۱۲ درصد)، ویسیان (۱۹ درصد) و روستای سرپیر (۱۱ درصد) را تشکیل می دادند. جهت شناسایی و تبیین عوامل موثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستاییان بخش اورامان با توجه به محدود بودن نمونه ها و چند سطحی بودن برخی از متغیرها، برای تایید مدل از تکنیک تحلیل عاملی تاییدی (CFA) از روش حداقل مربعات جزئی (PLS) استفاده شده است. شکل ۳ مدل تحلیل عاملی تاییدی و معادلات ساختاری را در حالت تخمین ضرایب استاندارد نشان می دهد. متغیر عوامل موثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز برونزا (مستقل) و متغیرهای چهارگانه زیر مجموعه درونزا می باشند.

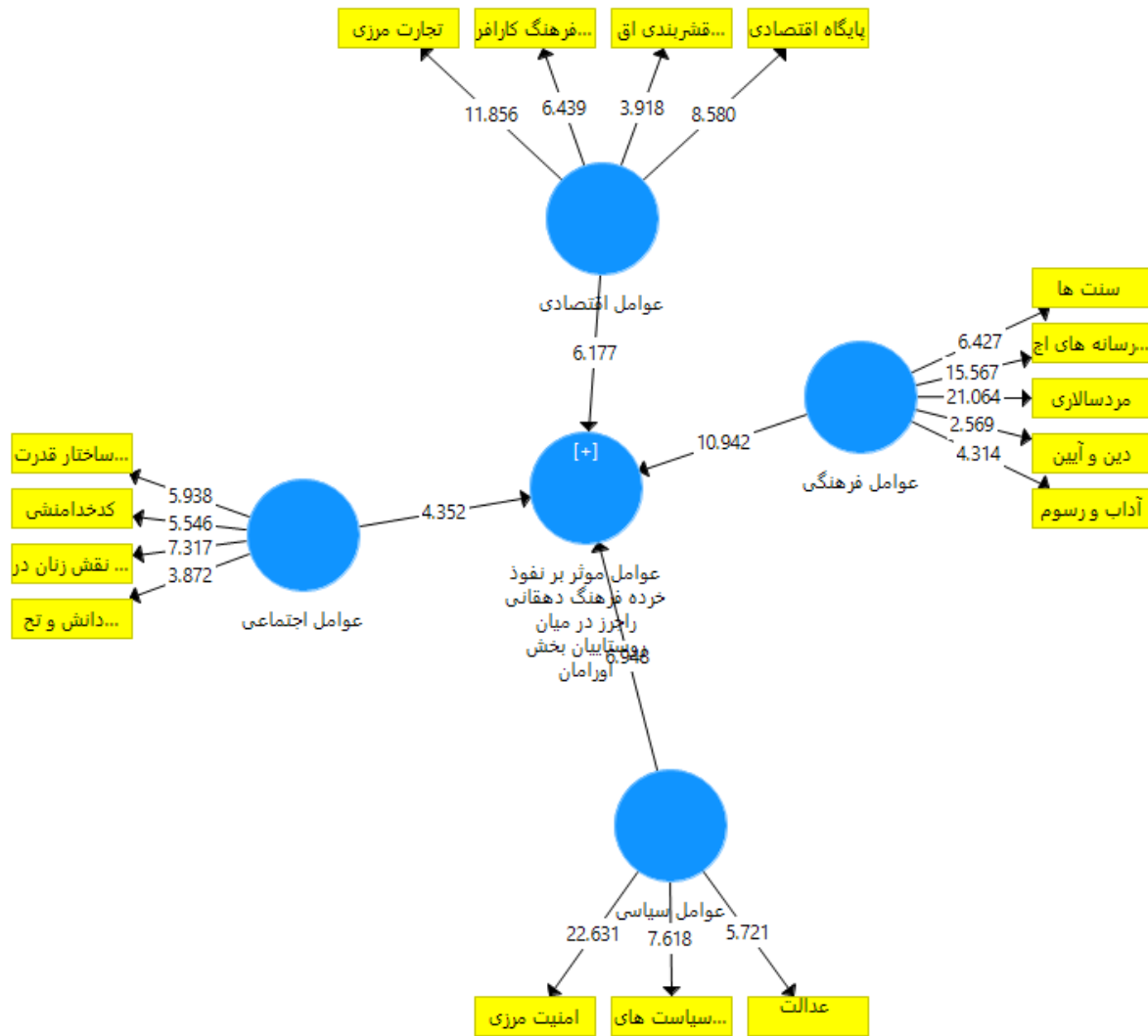
¹ Partial Least Square

نشان ۳. مدل اصلاح شده در حالت تخمین ضرایب استاندارد، (منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

به منظور تحلیل ساختار پرسشنامه و کشف عوامل تشکیل دهنده هر سازه از بارهای عاملی استفاده شده است. نتایج بارهای عاملی متغیرهای تحقیق در شکل بالا خلاصه شده‌اند. مقدار بارعاملی برای تک تک شاخص‌ها از ۰/۵ بیشتر شده‌اند و هم‌چنین مقادیر محاسبه شده‌ی تی برای هر یک از بارهای عاملی بیشتر از ۱/۹۶ شده است. لذا می‌توان هم‌سویی سوالات پرسشنامه برای اندازه‌گیری مفاهیم را در این مرحله معتبر نشان داد. در واقع نتایج فوق نشان می‌دهد آنچه محقق توسط سوالات پرسشنامه قصد سنجش آنها را داشته است توسط این ابزار محقق شده است. لذا روابط بین سازه‌ها یا متغیرهای پنهان قابل استناد است. شاخصی که بار عاملی بالاتری داشته باشد، دارای اهمیت بالاتری نسبت به سایر شاخص‌ها می‌باشد. بارهای عاملی استاندارد شده‌ای که برآورد می‌شود، بنا به گفته فورنر و

لارکر (۱۹۸۱) بایستی بالاتر از ۰,۵ و به طور ایده ال ۰,۷ یا بالاتر باشد. با توجه به بار عاملی در بین ابعاد نفوذ خرده فرهنگ دهقانی اهمیت هر عامل به ترتیب ابتدا بالاترین اهمیت در عامل فرهنگی (۰/۴۱۸)، عوامل اقتصادی (۰/۳۴۵)، عوامل اجتماعی (۰/۲۵۵) و عوامل سیاسی (۰/۲۳۴) می باشند.

شکل ۴. مدل اصلاح شده در حالت قدر مطلق معناداری (T-Value)

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

شکل ۳ مدل تحلیل عاملی تأییدی را در حالت قدر مطلق معناداری ضرایب (t-value) نشان می دهد. این مدل در واقع تمامی معادلات اندازه گیری و معادلات ساختاری را با استفاده از آماره t، آزمون می کند. بر طبق این مدل، ضریب مسیر در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار می باشد اگر مقدار آماره t از ۱/۹۶ بیشتر باشد.

1. Fornell, Larcker

شاخص نیکویی برازش (GOF)

با توجه به یافته ها شاخص GOF بیشتر از ۰/۴ محاسبه شده است که نشان دهنده مطلوب بودن برازش مدل می باشد. همچنین مدل همه حداقل های برازندگی را داراست.

جدول ۴. شاخص های برازش اندازه گیری

شاخص های برازندگی	شاخص برازش	مقدار	حداقل مقدار قابل قبول
نسبت مجذور کای دو به درجه آزادی	$\frac{\chi^2}{df}$	۱/۰۰۵	این معیار در یک برازش ایده ال برابر با یک خواهد بود
ریشه دوم برآورد میانگین واریانس خطای تقریب	RMSEA ^۱	۰/۰۹۶	کمتر از ۰/۱
شاخص نیکویی برازش	GFI ^۲	۰/۹۲	۰/۹
ریشه میانگین مجذور باقیمانده	RMR	۰/۰۱۵	هرچقدر کوچکتر و نزدیک به صفر باشد، حاکی از برازش بهتر مدل است.
شاخص برازندگی تطبیقی	CFI	۰/۹۲	۰/۹
شاخص نکوئی برازش	GOF	۰/۵۴۲	در حال ایده ال بالاتر از ۰/۴ می باشد

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

همچنین در مبحث تحلیل فضایی ویژگی های شناسایی شده در پنج روستای مورد مطالعه مورد مقایسه قرار گرفت که نتایج تحلیل واریانس Anova مقایسه این ویژگی ها را نشان می دهد.

جدول ۵. نتایج تحلیل واریانس یک راهه Anova

Sig.	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	گروهی	عوامل
۰/۴۵۳	۰/۷۹۳	۱۷۶/۶	۴	۳۵۳/۲۱	درون گروهی	عوامل اقتصادی
		۲۲۲/۷	۳۷۰	۸۲۸۵۰	برون گروهی	
			۳۷۴	۸۳۲۰۴	جمع	
۰/۳۱۳	۱/۱۶	۱۸۹/۵	۴	۳۷۹/۰۶	درون گروهی	عوامل فرهنگی
		۱۶۲/۶	۳۷۰	۶۰۵۰۳	برون گروهی	
			۳۷۴	۶۰۸۸۲	جمع	
۰/۹۵۱	۰/۰۵	۰/۸۳۷	۴	۱/۶۷	درون گروهی	عوامل اجتماعی
		۱۶/۶۷	۳۷۰	۶۰۶۰/۸	برون گروهی	
			۳۷۴	۶۲۰۴/۵	جمع	
۰/۸۳۷	۰/۱۷۸	۱۴۲/۰۶	۴	۲۸۴/۱۳	درون گروهی	عوامل
		۸۰۰/۳	۳۷۰	۲۹۷۷۲۱	برون گروهی	

^۱ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

^۲ Goodness of Fit Index (GFI)

			۳۷۴	۲۹۸۰۰۵	جمع	
--	--	--	-----	--------	-----	--

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

با توجه به یافته های تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۵) سطح معناداری بیش از ۰/۰۵ گزارش شد ($sig < 0/05$). لذا با اطمینان ۹۵ درصد هیچ اختلاف معناداری بین چهار عامل نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در بین روستاهای اورامان مشاهده نشد. برای رتبه بندی عوامل از آزمون فریدمن استفاده شد. جدول ۶ نتایج معناداری آزمون فریدمن نشان می دهد.

جدول ۶. معنی داری آزمون فریدمن در تهدیدها

فرهنگ دهقانی	درجه آزادی	X ²	سطح معناداری (p)
	۳	۹۱۷/۱۲۸	۰/۰۰۱

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

همانطور که ملاحظه می شود سطح معناداری آزمون فریدمن کمتر از ۰/۰۵ می باشد لذا اختلاف بین عوامل تایید می شود.

جدول ۷. میانگین رتبه های فرهنگ دهقانی در آزمون فریدمن

رتبه	میانگین	موانع درآمدزایی
۳	۳/۹۹	عوامل اجتماعی
۲	۵/۰۷	عوامل اقتصادی
۱	۵/۸۷	عوامل فرهنگی
۴	۲/۲۳	قوانین و سیاسی

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۳)

با توجه به یافته های آزمون فریدمن به ترتیب خرده مقیاس های فرهنگ دهقانی، شامل عامل فرهنگی (رتبه یک)، عوامل اقتصادی (رتبه دوم)، عوامل اجتماعی (رتبه سوم) و عوامل سیاسی (رتبه چهارم) می باشند.

۵. نتیجه گیری

امروزه توسعه و تغییر رویکرد فرهنگی برای ورود به توسعه پایدار در تمامی سطوح اجتماعی الزامی می باشد. برای ورود صحیح به روند توسعه و پیشرفت، فکر باید اصلاح شود و افکار و ساختارهای ذهنی که مانع از پذیرش تغییر و اصلاح می شود، شناسایی شوند.

در راستای تغییر و توسعه روستاها بایستی فرهنگ های مترقی و مرتبط با توسعه چون خرده فرهنگ ها دهقانی راجرز را در روستاها شناسایی کرد، فرهنگ خرده دهقانی به عنوان یک عامل مهم در جوامع روستایی، می تواند تأثیرات مثبت و منفی بر توسعه داشته باشد. در حالی که برخی از عناصر این فرهنگ می توانند به عنوان موانع توسعه عمل کنند، در

عین حال، می‌توانند به عنوان منابع محلی و پناهگاه‌هایی برای هویت فرهنگی نیز عمل کنند. بنابراین، برای دستیابی به توسعه پایدار در جوامع روستایی، ضروری است که به این فرهنگ توجه شود و راهکارهایی برای ادغام آن با فرآیندهای توسعه‌ای ارائه گردد. لذا شناخت عواملی که در نفوذ این خرده فرهنگ‌ها در جوامع روستایی مؤثرند از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است به همین سبب این پژوهش به شناسایی و تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستائیان بخش اورامان پرداخت که بر اساس یافته‌ها ۱۶ مولفه در قالب چهارعامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستائیان بخش اورامانات مؤثر بودند که با توجه به یافته‌ها عامل فرهنگی بالاترین تاثیر و سپس عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مراتب بعدی اهمیت قرار داشتند. به عبارتی دیگر تمامی عوامل فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی همگی نقش مهمی در شکل‌دهی و حفظ فرهنگ دهقانی در مناطق روستایی ایفا می‌کنند در این میان عوامل فرهنگی به عنوان مؤثرترین عامل در نفوذ فرهنگ دهقانی روستایی منطقه اورامان شناخته شد که به آن عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی می‌پیوندد. همچنین نتایج تحلیل فضایی و مقایسه این یافته‌ها در پنج روستای بخش اورامانات نشان داد که هیچ اختلافی در بین عوامل شناسایی شده در این پژوهش در روستاهای مورد مطالعه یافت نشد. همچنین در خصوص تبیین‌گرهای مؤثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستائیان بخش اورامان می‌توان نتیجه گرفت که آثار این تبیین‌گرها بر تغییرات حادث شده در منطقه، هم جهت و هم وزن نبوده است. به این معنا که آثار خرده نظام اقتصادی و خرده نظام سیاسی به مثابه عوامل بیرونی، به مراتب بیشتر از تاثیرات خرده نظام‌های اجتماعی و فرهنگی به عنوان عوامل درونی مؤثر بر تغییرات مؤثر بر نفوذ خرده فرهنگ دهقانی راجرز در میان روستائیان بخش اورامان بوده است.

این نتایج نشان می‌دهد که حفظ و تقویت ارزش‌ها، باورها و آیین‌ها مرتبط با فرهنگ محلی می‌تواند به تقویت و حفظ هویت و فرهنگ روستائیان کمک کند. همچنین، عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نیز نقش مهمی در این فرآیند دارند و باید با همکاری و هماهنگی مناسب توسط مسئولان و جوامع محلی مدنظر قرار گیرند لذا برای تحقق اهداف توسعه و ترویج فرهنگی در مناطق روستایی، لازم است به همبستگی و تعامل میان عوامل مختلف توجه کامل شود. این اطلاعات می‌توانند به عنوان پایه‌ای برای برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و اجتماعی در مناطق روستایی استفاده شوند و به بهبود شرایط زندگی و تقویت هویت فرهنگی جوامع محلی منطقه کمک کنند. در نهایت، این تحلیل‌ها می‌توانند به اتخاذ تدابیر و سیاست‌های مؤثر در جهت ترویج و حفظ فرهنگ و ارزش‌های منطقه اورامان منجر شوند و مسیر رونق و پیشرفت جوامع روستایی را هموارتر سازند.

پیشنهادات

بنابر یافته‌ها پیشنهاد می‌شود که مسئولان محلی و سیاست‌گذاران بخش روستایی در جهت ترویج و نفوذ خرده فرهنگ‌های دهقانی راجرز در میان روستائیان خصوصاً بخش اورامانات به مسائل فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی توجه ویژه داشته باشند و با تدوین برنامه راهبردی منظم بر اساس مولفه‌های شناسایی شده در این

پژوهش سعی در بهبود خرده فرهنگ های دهقانی راجرز در راستای توسعه روستاها داشته باشند همچنین پیشنهاد می شود با توجه به تاثیر بازاریابی اجتماعی از رسانه های اجتماعی در تبلیغ و تغییر نگرش فرهنگی روستائیان بهره گرفته شود. همچنین به سایر پژوهشگران پیشنهاد می شود که این پژوهش را در سایر روستاهای کشور انجام داده و یک مدل جامع برای کشور تدوین شود و می توان با بهره گیری از روش های ساختاریافته کیفی به روش مصاحبه های عمیق نتایج بهتری در این زمینه کسب کرد.

منابع

- ازکیا، محمد. (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی توسعه. تهران: انتشارات اطلاعات.
- ازکیا، محمد. (۱۳۹۶)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی توسعه روستایی، چاپ نهم، انتشارات اطلاعات، تهران.
- امیرانی، محمد. هادی. (۱۳۷۲)، خرده فرهنگ دهقانی و ترویج کشاورزی (قسمت اول). گزارش مطالعاتی ستاد طرح تدوین نظام ترویج کشاورزی ایران، مجله جهاد، ۱۹(۲۲۳-۲۲۲)، ۱۰۲-۱۱۰.
- پاپلی یزدی، محمد. حمید. و ابراهیمی، محمد(۱۳۹۱)، نظریه‌های توسعه روستایی. چاپ هفتم، تهران: انتشارات سمت.
- فدایی فرقان، عبدالرضا، جهانبخش، اسماعیل و محمدی، اصغر(۱۴۰۱). بررسی تطبیقی اثرات و پیامدهای خرده فرهنگ یاوردهی در روستاهای استان های گیلان و مرکزی با تأکید بر برخی عناصر، ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال پنجم، شماره ده، صص ۲۲۷۰-۲۲۹۱. <https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.311936.2530>
- دهقانی الوار، سید نادر، حسینیان، امیر و بیرتانوندزاده مریم(۱۴۰۲) بررسی شاخص محرومیت نسبی (IRSD) شهرهای استان لرستان، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۶، شماره ۲، صص ۲۷۷-۲۵۷
- طالب، مهدی، با همکاری موسی عنبری (۱۳۸۷)، جامعه‌شناسی توسعه روستایی: ابعاد تغییر و توسعه در جامعه روستایی ایران. تهران: دانشگاه تهران.
- کریم پور، مصطفی و یوسفوند، سامان(۱۳۹۱) بررسی نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز) بررسی موردی: روستاهای منطقه کهمان شهرستان سلسله)، نشریه توسعه روستایی، دوره چهارم، شماره ۲، صص ۱۶۴-۱۳۹
- گفتاری، زانیار، مطیعی لنگرودی، سیدحسین. (۱۴۰۰). واکاوی ارتباط عناصر نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز با توسعه مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستای گلین، شهرستان سنندج). پژوهشهای جغرافیای انسانی، دوره ۵۴، شماره ۱، صص ۳۳۷-۳۵۳
- محمدی، سعدی و احمدی، عبدالمجید(۱۳۹۶) تحلیل پایداری گرد شگری در روستای اورامان تخت شهرستان سروآباد، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ششم، شماره ۲، پیاپی ۲۱، صص ۸۱-۱۰۰
- محمدی، سعدی، ویسی، فرزاد و عبدالمجید(۱۴۰۳) تحلیل و سنجش موانع موثر بر تحقق پایداری گردشگری در نواحی روستایی (مورد مطالعه: دهستان اورامان شهرستان سروآباد)، فصلنامه پژوهشهای روستایی، دوره ۱۵۴، شماره ۱، صص ۹۴-۱۱۱
- مرکز آمار ایران(۱۴۰۰) سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان کردستان، شهرستانهای مریوان و سروآباد

نجفیان، یدالله. (۱۳۷۵)، جغرافیای عمومی استان کردستان، تهران: انتشارات امیرکبیر

- Bazzazi, A. A., Osanloo, M. & Karimi, B. (2011). Deriving preference order of open pit mines equipment through MADM methods: Application of modified VIKOR method .Expert Systems with Applications, 38(3), 2550-2556.
- Castillo, Gelia(2017). Subsistence Agriculture and Economic Development, Routledge, New York
- Chen, C. H & .Tzeng, G. H. (2011). Creating the aspired intelligent assessment systems for teaching materials . Expert Systems with Applications, 38(10), 12168-12179
- Chong. K C & etal, (1984) Milkfish Production Dualism in the Philippines: A Multidisciplinary Perspective on Continuous Liw Yields and Constraints to Aquaculture Development. Food and agriculture Organization of the united nations. Romt. ITALY
- Lisa, Bossenbroek, Zwarteveen, Margreet. (2014) Irrigation Management in the Pamirs in Tajikistan: A Man's Domain, Mountain Research and Development, Vol. 34, No. 3, Gender and SustainableDevelopment in Mountains—Transformative Innovations, Tenacious Resistances (Aug 2014),pp. 266-275
- Rogers, E. (1969). Modernization Among Peasants. N.Y. Holt.
- Tayebnia, S. H., Paidar, A. & Raeisi, F. (2018). Analyzing the challenges faced by sustainable economic development in the villages of Balouchestan emphasizing peasant sub-culture (Case study: Chahan Dehestan of Nikshahr County).Journal of Research & Rural Planning, 7(3), 141-156.
- Waring, Timothy. M. (2011) Ethnic Forces in Collective Action Diversity, Dominance, and Irrigation in Tamil Nadu2018 Ecology and Society, Vol. 16, No. 4 (Dec 2011)